

Europaråde guoradallam Svieriga tjadádime europalasj biejadusá rijkadajva- jali unneplågogielaj birra.

Europaråde ássjedåbddejuogos europalasj biejadusá anodime gávttuj rijkadajva- jali unneplågo gielaj birra le Svieriga biejadusá tjadádimev guoradallam. 2002 javllamáno 6. b. le báhtusav tjállagin diededam. Europaråde ministarjuogos le dan mañjela 2003 biehtsemáno 19. b. Svierigij muhtem oajvvadusáj gávttuj mierredam. Mañjibáhtusa vuollen ássjedåbddejuohkusa tjállagin ja ministarjuohkusa oajvvadusán diededuvvi.

Ássjedåbddejuohkusa mañjibáhtusa

Juogos dánna ávdånbukta ietjas mañjibáhtusijt biejadusá tjadádime gávttuj Svierigin.

A. Svieriga nanustahttem gárvet positijvalasj boahhteájggásasj ávdånimev rijkadajva- jali unneplågogielaj suoddjima ja ávdedime gávttuj Svierigin. Biejadusá vuojnnuj ja dan dájmalasj ulmáj hiephi. Juogos gávnná nanostahttemav duodastussan le politihkalasj ulmme suoddjit ja ávdedit rijkadajva- jali unneplågogielajt Svierigin.

B. Juogos gávnná Svieriga fábmudagá li láchkaásadimesa baktu dájmalattja árrum. Ádá láchkaásadibme le vuodo járggáittjat nievres ávdånimev majt le máhtám mañemus jahkelågen vuojnnet.

C. Ádá giellalágajn li geografalasj rájá ja li muhtem kommuvnajda Norrbottena lenan fámon. Nuortta- ja julevsámegiellaj ja meänkielij le buorrelágásj. Suomagiellaj le geografalasj ráddjidum anodibme gássjel danen gá dássjá suomagielagijs 5 % dán bájken árru. Juogos huomán miedet dálla li ássje birra Svierigin duodalasj ságastime. Doajvvu galggá buktet ietjá guovlo gánná suomagiella árbbedábáttjat stuorrát ságastuvvá suojmme galggi gávnnut.

D. Juogos le aj gávnnam oarjijelsámegiellan le árbbedábálasj sadje álggálin guovlo mij III oasse vuolen suoddjiduvvá. Oarjijelsámegiella le ihkeva ájtedum ja juogos adná suoddjitjit ja ávdeditjat dáv gielav sierralágásj biedjamdago rávkaduvvi.

E. Dálásj politihkka rijkadájva- jali unneplågogielajda le viehka ádás ja gájk ávdemusát le sierralágásj láchkaásadibme guovlon dáhkkiduvvam. 1999 ávdåála ij lim giellapolitihkka tjáledum. Praktihkalasj biedjamdago ájggeguovddel vidjuris dagáduvvin. Buoredittjat suojev unneplågogielajda ja unneplågogielaj ávdedimev lágalasj biedjamdago dagáduvvin ádá giellalága dáhkkidime mañel.

F. Romagiella ja jiddisch suojev II oasse vuolen oadtju. Romagiella áhpadásán vuojnnet li gássjelisvuoda. Juogos huomán gávnná aktisasj barggo romaj ja fábmudagáj gaskan le álgaduvvám. Guokta ájnas álggaga li dagádum. Oahppamnåvo li dagáduvvamín ja nubbe le áhpadiddjijt áhpadittjat dálla kursa gávnnuji. Ájnas oarre dán positijvalasj ávdånibmáj le vaj romagiella umasslágásj ássudagáj ávdástiddje li álggám aktisattjat barggat.

G. Biejadusán rávkalvisáj praktihkalasj tjadádime gávttuj, biedjamdagojt álgadit dajvak ja bájkálasj fábmudagáj li álu ávdåsvástádus. Juogos le gávnnam muhtem fábmudagáj bieles le dakkir biedjamdagojs vadne. Tjuovos le moatte biedjamdago álla tjadáduvvam, vájku

lágalsj vuodo gávnnu. Juogos adná, ásadittjat biedjamdago praktihkalattjat tjadáduvvi le organisásjávnnágartjesvuolta majt fábmudagá vierttiji guoradit.

H. Áhpadussysteman le dát organisásjávnnágartjesvuolta sierraláhkaj bigos. Suoddjit ja ávdedit rijkadajva- jali unneplågogielaj gávttuj áhpadus le ájnas. Juogos danen nanni sierralágasj biedjamdago rávkaduvvi, dagátjit áhpadusáv ienebut álediddjen gielajn jali gielajda ma svieriga nanosdahttemij guoski. Vuojnnet aj aktelasj tjállaga áhpadusá birra unneplågogielan jali unneplågogielajda aktelasj guoradallam fájllu. Fájllu aj hábbmidime ja álgusvaddema hárráj. Juogos vil gávnná, tjuovotjit biedjamdagojt le ájnas áhpadiddijit áhpadit ja oahppamnävojt dahkat. Sadje gávnnu buoredimijda.

I. Unneplågogielaj anon duobbmastávlájn ja almuslasj fábmudagájn stuorámus gássjelisvuolta vuojnnet le máhttudahkaj vánesvuolta dájda gielajda tjállalasj ássjepáhppárijt dahkat. Suomagiellaj ja meänkielij vuojnnet njálmálattjat doajmmá valla sámegiela hárráj ij le nuoges. Biejadusá álmuk ulmme le rijkadajva- jali unneplågogielaj anov dán hárráj árvusmáhttet. Jus lulun láhkalasj teksta ja hebalasj láhkateksta járggálime unneplågogielajda gávnum de lulun gielav ávdedit ja aneduvvat ienebut almulasj tjuottjodimen.

J. Juogos adná vaj stáhta fábmudagá li gájkka rijkadajva- jali unneplågogielaj ávdástiddij duodalasj ságastimev vuododum. Juohkusa milta, fábmudagá lulun máhttet árvustallat gájkka unneplågogielajda stuoves forumav vuododit. Luluj aktelasj ságastimij gaskanisá ja fábmudagá dahkat. Aktijvalasj diededimpolitihkka luluj aj dán lágásj foruma baktu ávdeduvvat. Danen gá ávdástiddje umasslágásj gielajda lulun buorep máhttelisvuodajt ma fáladuvvi stáhta politihka vijddudagán oadtjot.

K. Dálásj sebrudagán median le ájnas sadje rijkadajva- jali unneplågogielaj anodimev ávdedit. Juogos árvon adná, dagátjit radio- ja teveprográmmaj rijkadajva- jali unneplågogielajda álediddje muhtem biedjamdago li dagáduvvam. Vuorddá boahhteájgen dán doajmmaguovlon positijvalasj ávddánimev. Avijisa unneplågogielajda dahkama hárráj báhtusa álla náv positijvalattja. Avijisa e sámegiellaj gávnnu ja meänkielij li állu binná. Gá fábmudagá juo dáv vánesvuodav diehti de juogos vuorddá ietjas boahhte árvustallamin diededimij buoredimij gávttuj oadtjot.

L. Svieriga fábmudagá li vil rijkadajva- jali unneplågogielajda kultuvrradoarjjagav ávdedime. Buorre aktisasj barggo le fártláhkáj geográfalsj rájáj badjel ja unneplågogielajin li buorre máhttelisvuoda rijkajgasskasasj aktisasj bargguj.

Europaráde ministarjuohkasis oajvvadusá Svieriga biejadusá anodime gávttuj

16 artihkkala milta europalasj biejadusán rijkadajva- jali unneplågogielaj birra,

2000 guovvamáno 9. b. Svieriga vattij nanustahttemássjetjállaga gávttuj,

Diedojt oadtjum ássjedábdejuohkusa árvustallamis biejadusá birra Svieriga biejadusá tjadádime gávttuj,

Diedojt oadtjum javllamusájs majt svieriga fábmudagá li sisano gávttuj ássjedábddij tjállagin, dahkam

Dát árvustallam le vuododum diedojda majt Svierik ietjas vuostasj tjállaga gávttuj vattij, svieriga fábmudagájs állestim diedo, diedo orgánajs ja siebrijs Svierigin. Diededibme majt ássjedåbddejuogos tjåkkij ietjas "aktavuhtamanon" li aj,

ministarjuogos oajvvat svieriga fábmudagájt ássjedåbddejuohkusa gájkka tsuojgudusájda árvvulasstet, ja sierralåhkáj vuorodit tjuovvo;

1. dalåga ålgadit biedjamdagojt dagátjit åhpadasáv rijkadajva- ja unneplågogielajn ienep ålediddje, oahppamnåvojt dahkat ja buoredit åhpaddjeåhpadasáv gájkka åhpadaslåvggistagáj
 2. giehpedit ja åvdedit sámegiela, suomagiela ja meänkieli anov aktavuodajn riektåsystemajn ja almulasj fábmudagáj Norrbottena lena mierredum guovlojn,
 3. doarjodit åvddånimev jali buoredimev unnemusát avtav biejevveávijsav sámegiellaj ja avtav meänkielij,
 4. vidjurijt buoredit suoma giellaj ålggolín suoma tjuottjodim guovlo almulasj tjuottjodimen ja sierralåhkáj åhpadasá gávttuj.
-

Europaråde guoradallam Svieriga tjadádime rábmakonvensjávna rijkalasj unneplágoj suoje gávttuj.

Europaråde oajvvadim juogos rábmakonvensjávna anodime gávttuj rijkalasj unneplágoj suoje gávttuj le Svieriga rábmakonvensjávna tjadádimev guoradallam. 2002 bārggemáno 25. b. le bāhtusav tjállagin ávdđánbuktám. Europaråde ministarjuogos le 2003 javllamáno 10. b. mañjela tjuovvo resolusjávna¹ muhtem mañijbāhtusij ja oajvvadásjt dāhkkidam.

Artihkkalij 24 gitta 26 milta rábmakonvensjávna rijkalasj unneplágoj suoje gávttuj (dát rájes ”rábmakonvensjávna”);

1997 ragátmáno 17. b. resolusjávna (97) gávttuj njuolgadusaj ministarjuohkusi dāhkkiduvvam guoradallamvuogij birra masi artihkkala 24 gitta 26 rábmakonvensjávna guoski.

Jienastimnjuolgadusá gávttuj mij dāhkkiduváj resolusjávna (97) 10¹ dāhkkidime gávttuj

Nanustahttemássjetjállaga gávttuj majt Svierik 2000 guovvamáno 9. b. vattij.

2001 biehtsemáno 5. b. rábmakonvensjávna gávttuj Svieriga ráddidus vattij vuostasj gāhttjo ájge birra ietjas stáhta tjállaga gávttuj,

Oajvvadim juogos dāhkkidij Svieriga ráddidusá gāhttjomav duosstot delegasjávna¹ mij galgaj ienep dieđojt Svierigin tjoagget. Danen manno 2002 basádismáno 25. b. gitta 29. b. dagáduváj,

2003 guovvamáno 20. b. dāhkkiduváj oajvvadim juohkusa diededus Svieriga tjadádime rábmakonvensjávna gávttuj ja Svieriga stuoves ávdástiddjáj mañjela vatteduváj. Diededuváj gájka sebrulasrijkaj stuoves ávdástiddjijda ássjetjállaga hámen CM(2003)79 ja Svieriga ráddidusás mañjela álmuduváj;

Svieriga ráddidus vattij ietjas tjálálasj javllamusájt oajvvadim juohkusa diededusá birra. Dá tjálálasj javllamusá li gájka sebrulasrijkaj delegasjávna¹ vatteduvvam duoddetjállaga hámen biejjvidum 2003 snilltjamáno 25.b. ássjetjállagij CM(2003)79,

Guoradallam oajvvadim juohkusa diededusá ja Svieriga ráddidusá tjálálasj javllamusájt;

Ietjá ráddidusájt javllamusájt aj dābđojt oadtjum,

¹1997 ragátmáno 17. b. resolusjávna (97) dāhkkidime gávttuj, ministarjuogos dāhkkidij aj tjuovvo artihkkalav: ” Jus oassebielij sādodim ávdástiddjij guokta goalmádisá hilggodi, siegen ávdástiddjij ienepláhko gudi li dāhkkidum ministarjuohkusi tjáhkka¹, de mierredime galggi artihkkala 24.1 ja 25.2 milta rabmakonvensjávna dāhkkidum aneduvvat.

1. ministarjuohkusin li tjuovvo mañijbåhtusa Svieriga tjadådime rábmakonvensjånå gávttuj:

- Suoddjitjit rijkalasj unneplågojt Svierik le mañemus jagijt låhkalasj vijddudagáv dahkagoahtám. Råhtjå aktisattjat barggat ulmuttjij gejda dá ålggaga gulluji. Dåt positjvalasj åvddånime guosská åjnnsit vihtta kommunvnaajda nuortta Svierigin gånå ådå unneplågogiellalåhkaåsadibme le fámon.

- Dårbbo gávnnu låhkaåsadime vijddudagáv mij rijkalasj unneplågojt suoddji lasedit. Viertti vil prinsihpajt rábmakonvensjåvnån buorebut práktihkalattjat årvvulasstet. Stuooredum hájedibme rábmakonvensjåvnån tjadådimen moatte vuodo åssjij gávttuj sisanet båkålasj fábmudagåjn li oajvveåvdåsvåsståduus dakkir åssjit gåhttjat ja ålgadit. Vånesvuoda li sierralåhkåj bihkusa doarjjaga gávttuj åhpadussaj rijkalasj unneplågogielajn. Vånesvuoda li aj ietjå guovlojn bv. median. Dårbbo le dåkmalasj ulmuttjijda gudi rijkalasj unneplågojda gulluji buorep doarjjagav vaddet,

Aktisasj tjoavddusij ållet le åjnas dårbbo ja tjielggasin dahkat juridihkalasj vidjurav ednamriektåj gávttuj guovlojn gånå sáme årbbedåbålattjat årru. Ulmme le ålmmuktjerdak juohkusij gaskan buorre vidjurijt guovlon oadtjot ja suoddjit ålgoålmuga kultuvrav ja identitehtav.

- Åjnas le åttjak buoredum låhkaåsadimev ålmmuktjerdak tjuolldema birra tjadådít, tjuolldema gávttuj mij unneplågojt dåkvvå, åjnnsit roma, bv. viessoma ja bargo hárråj,

- Svieriga fábmudagå vierttiji joarkket ráduðallamij vuogijt åvdedit dagåtjít ulmuttjij rijkalasj unneplågojs oasålattja gå mierreduvvi åssjij birra ma sidjij guoski,

2. Ministarjuogos oajvvat vaj Svierik årvvulasstå mañijbåhtusij ma 1 oasen badjelin diededuvvi. Viertti aj årvvulasstet umasslågås jvllamusåjt oajvvadim juohkusa diededusån.

3. Ministarjuogos gåhttju svieriga ráddidusåv, (97) 10: resoluusjåvnå milta

a. oajvvadim juohkusijn åjggeguovddel aktjvuodav joarkket,

b. oajvvadim juohkusij dajvvalakkoj diededit dagådum biedjamdagoj birra våsstådusån mañijbåhtusijda ja oajvvadimijda 1 ja 2 oasen åvddålin.